

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 3 2 5 1 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Ponedeljek, 28. avgust 2023 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

1. Kljub poskusom ohranjanja starega reda so se po dunajskem kongresu razmahnila liberalna in nacionalna gibanja.

Politični ideal liberalizma /.../ je bila razumsko utemeljena pravna država, v kateri odločajo svobodni državljani. Zahtevali so svobodo pred državo, urejeno varnost pred samovoljo države in politični red, ki bi posameznemu državljanu zagotavljal možnost za neovirano gospodarsko delovanje, za razvoj njegovih talentov ter za svobodno uporabo njegovih duhovnih sil.

(Vir: Svetovna zgodovina od začetkov do danes, str. 481. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1976)

- 1.1. Navedite dve zahtevi liberalnih gibanj.

- 1.2. Kaj je bil cilj večine narodnih gibanj?

(2 točki)

2. Revolucija leta 1848 je bila dogodek, ki je pretresel velik del Evrope. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.

- 2.1. Navedite štiri države, v katerih je prišlo do oboroženih spopadov med revolucionarji in vojsko.

- 2.2. Kaj so zahtevali kmetje med revolucijo 1848?

- 2.3. Pojasnite, zakaj so nekatere pridobitve revolucije, kljub porazu revolucionarjev, ostale v veljavi.

(3 točke)

3. V ospredju revolucije leta 1848 v Franciji so bile liberalne težnje.

Ko so v Parizu izbruhnili protesti zaradi nepripravljenosti vlade, da sproži reforme – ki sta jih zahtevala tako srednji kot delavski razred – ter uvede politično liberalizacijo in odpravi neenakost, je francoski »ljudski« kralj Ludvik Filip 24. februarja 1848 odstopil. Razglašena je bila Druga republika.

(Vir: Zgodovina jasno in jedrnatno, str. 228. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2020)

- 3.1. Katere spremembe je uvedla nova republikanska vlada?

- 3.2. S katerim dogodkom se je končalo obdobje druge republike?

(2 točki)

4. Revolucionarno vrenje se je iz Francije razširilo v države Nemške zveze.

Resnična enotnost mora zajeti vse nemške dežele. Kakšno izgubo moči, ozemlja, prebivalstva bi pomenila izločitev Avstrije, o tem je bilo že dovolj govorjenja. Dodajmo še tole: Nemčija bi bila osiromašena za moč duha in občutja, ki živi v osmih milijonih prebivalcev Avstrije. Ne odbijte je. Ne ustanovite sploh nobene posamične države.

(Vir: Zgodovina v slikah 14, str. 6647. DZS. Ljubljana, 1978)

- 4.1. Kateri načrt nemške združitve opisuje besedilo?

- 4.2. Razložite razliko med načrtoma nemške združitve po obsegu.

- 4.3. Pojasnite, zakaj leta 1848 ni bil sprejet nobeden od načrtov združitve Nemčije.

(3 točke)

5. Tudi na Apeninskem polotoku je revolucija potekala v znamenju liberalnih in narodnih zahtev. Obkrožite tri pravilne trditve, ki se nanašajo na revolucionarno leto 1848 na Apeninskem polotoku.

- A Revolucija v Piemontu se je začela proti tuji nadoblasti Burbonov.
- B Organizacija Mlada Italija je zagovarjala nastanek republike s pomočjo revolucije.
- C Poveljnik avstrijskih čet proti italijanskim vstajnikom je bil ban Josip Jelačić.
- D Na čelo nacionalnega gibanja se je postavil sardinsko-piemontski kralj Karl Albert.
- E Marca 1848 je v ustavo privolil tudi papež.
- F Poleti 1848 je avstrijska vojska doživela poraz v bitki pri Custozi.

(3 točke)

6. V Avstrijskem cesarstvu je revolucija izbruhnila 13. marca 1848, zato jo imenujemo tudi marčna revolucija. Pri reševanju si pomagajte z besedilom in s sliko 4 v barvni prilogi.

Začelo se je 3. marca v habsburški monarhiji na Ogrskem, kjer je na zborovanju ogrskega deželnega zbora /.../ predstavnik liberalne radikalno nacionalne struje /.../ z ostro kritiko dunajske vlade zahteval avtonomijo, demokracijo in ustavo za Ogrsko.

(Vir: Prunk, J., 2015: Zgodovina Evrope v dobi racionalistične civilizacije 1775–2015, str. 186. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 6.1. Kateri narodi na območju Avstrijskega cesarstva so se leta 1848 uprli centralni vladi?
- 6.2. Navedite nacionalno zahtevo Madžarov med revolucijo 1848.
- 6.3. Pojasnite, zakaj so Slovani na Ogrskem nasprotovali madžarskim zahtevam.

(3 točke)

7. Kdo je bil vodja madžarske revolucije leta 1848?

Obkrožite pravilno rešitev.

- A František Palacky.
- B Lajos Kossuth.
- C Johann Joseph Radetzky.

Slika 1: Vodja madžarske revolucije

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 56. Mladinska knjiga. Ljubljana)

(1 točka)

8. Leta 1862 je bil za ministrskega predsednika Prusije izvoljen Otto von Bismarck, ki se je v želji po združitvi Nemčije zapletel v več vojn. Pri reševanju si pomagajte z besediloma in s sliko 5 v barvni prilogi.

S to odlično oboroženo in izurjeno vojsko se je leta 1866 na Cavourjevo željo in v skladu s svojimi načrti odpravil proti Avstriji, ki so jo Italijani napadli na jugu. Cesarja je hotel izriniti iz Nemške zveze, da bi postala Prusija najmočnejša dežela /.../. Avstrijce je potolkel v krvavi bitki na Češkem pri Kraljevem Gradcu /.../.

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 256. DZS. Ljubljana)

Francoski cesar, /.../ se je zbal dobro oboroženih sosedov. Francozom že od nekdaj ni bilo do tega, da bi Nemci postali premočni. /.../ Bismarck je brez kraljeve privolitve napovedal Napoleonu III. vojno. /.../ Nemci so naglo korakali proti Parizu, zajeli pri kraju Sedan /.../ velik del francoske vojske in več mesecev oblegali dobro utrjeno mesto Pariz.

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 256. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano vojno.

A AVSTRIJSKO–PRUSKA VOJNA   B FRANCOSKO–PRUSKA VOJNA

- 8.1. Navedite vse države, udeležene v izbrani vojni.
- 8.2. Navedite odločilno bitko.
- 8.3. Razložite vzrok za izbrano vojno.
- 8.4. Pojasnite politične posledice vojne za udeležene države.

(4 točke)

9. Združitev Italije je bila dolgotrajen proces.
- 9.1. Kateri dve osebi, ki sta imeli pomembno vlogo pri združevanju Italije, prikazuje slika 2?
- 9.2. Opišite vlogo ene od oseb, prikazanih na sliki 2, v združitvenem procesu.

Slika 2: V »delavnici«

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 76. Mladinska knjiga. Ljubljana)

(2 točki)

10. Po združitvi Italije je zunaj države ostal Rim, ki so ga priključili leta 1870 in ga nato razglasili za prestolnico Kraljevine Italije.
- 10.1. Razložite odnos med na novo nastalo državo in papežem.
- 10.2. Navedite ime gibanja, ki je zahtevalo priključitev ozemlja, poseljenega z Italijani, k združeni Italiji.

(2 točki)

13. Berlinski kongres je bil prelomnica za narode na Balkanu, saj je v marsičem določil njihovo prihodnost.

V mnogih pogledih je ta kongres ponazarjal vse bolj cinične vidike evropske igre moči. Dejansko zastopano ni bilo nobeno balkansko ljudstvo. Nobenega niso zares upoštevali: Bosna in Hercegovina sta bili prepuščeni avstrijski zasedbi; Bolgarijo so razdelili na dvoje in ločili od Egejskega morja; Srbiji, Črni gori in Romuniji so sicer pokroviteljsko priznali neodvisnost /.../. Nasprotno so si velike sile dobro postregle.

(Vir: Davies, N., 1994: Zgodovina Evrope, str. 816. Modrijan. Ljubljana)

- 13.1. Katera država je povečala svoj vpliv na Balkanu?
- 13.2. Katerima slovanskima državam je bila priznana neodvisnost?
- 13.3. Pojasnite, zakaj Rusija ni bila zadovoljna s sklepi berlinskega kongresa.

(3 točke)

14. Interesi evropskih velesil so se začeli v drugi polovici 19. stoletja intenzivneje usmerjati na druge celine.

- 14.1. Katera celina je postala glavno prizorišče kolonialne politike?
- 14.2. Pojasnite pojem imperializem.

(2 točki)

15. Pred prvo svetovno vojno so se oblikovala večja zavezništva med evropskimi državami. Pojasnite, s kakšnim namenom se je oblikovala (pri)srčna zveza.

(1 točka)

Razvoj demokracije

16. Po avstrijski priključitvi Bosne in Hercegovine in balkanskih vojnah so se stopnjevale napetosti med Srbijo in Avstro-Ogrsko.

Atentat, narejen na mojega ubogega nečaka, je neposredna posledica agitacije, ki jo opravljajo ruski in srbski panslavisti, ki hočejo doseči oslabitev trozveze in razbitje moje države. Po vseh dosedanjih opisih v Sarajevu ni šlo za zločin posameznika, temveč za dobro organizirano zaroto; njene niti vodijo v Beograd in – čeprav verjetno ne bo mogoče dokazati vpletenosti srbskega vodstva /.../.

(Vir: Kronika človeštva, str. 848. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

- 16.1. Navedite posledice atentata v Sarajevu.

- 16.2. Zakaj je Avstro-Ogrska za atentat krivila Srbijo?

(2 točki)

17. Po končani prvi svetovni vojni so zmagovite države sklicale mirovno konferenco v Parizu. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Mirovne konference v Parizu so se udeležile vse države, vpletene v prvo svetovno vojno.
- B Z državami poraženkami so sklenili mirovne pogodbe, prva pogodba je bila sklenjena z Nemčijo.
- C Ameriški predsednik W. Wilson je zagovarjal pravico narodov do samoodločbe.
- D Mirovna konferenca ni prinesla večjih ozemeljskih sprememb v Evropi.
- E Turčija se je ozemeljsko skrčila na območje Male Azije, v Evropi pa je izgubila ozemlja na Balkanu.
- F Mirovni pogodbi, podpisani z Avstrijo in Madžarsko, sta imeli velik pomen za Slovence.

(3 točke)

18. Po prvi svetovni vojni se je spremenil politični zemljevid Evrope. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

Navedite imena vseh držav, ki so v celoti nastala na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske.

(1 točka)

19. Parlamentarna demokracija se je po prvi svetovni vojni marsikje umaknila diktaturi oziroma avtoritarnim in totalitarnim sistemom.

Povežite značilnosti sistema tako, da na črto pred levim stolpcem napišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ suverenost ljudstva	
_____ veliki vodja in »kult osebnosti«	
_____ neodvisnost medijev	A demokratični sistem
_____ spoštovanje zakonov	B totalitarni sistem
_____ nadzor nad zasebnostjo posameznika	
_____ politična propaganda	

(3 točke)

20. Leta 1917 se je Rusija znašla v hudi krizi, ki je pripeljala do revolucije.

Prelivanje krvi v prvi svetovni vojni je postalo pobuda za rusko revolucijo. Car Nikolaj je želel z vstopom Rusije v vojno proti Nemčiji svoji državi povrniti ugled, ki ga je izgubila v katastrofalnem porazu v rusko-japonski vojni v letih 1904–1905 /.../. Do zime leta 1917 je Rusija izgubila na milijone vojakov; /.../. V tem času je država trpela zaradi pomanjkanja hrane.

(Vir: Cummins, J., 2009: Slavna poglavja zgodovine, str. 204. Didakta. Radovljica)

- 20.1. Pojasnite dva vzroka za izbruh revolucije februarja 1917.

- 20.2. Kako se je na zahteve demonstrantov odzval car Nikolaj II.?

(2 točki)

22. Po Leninovi smrti je v Sovjetski zvezi na oblast prišel Stalin.

Stalinistične planske metode so presegle vse, kar je kdajkoli kdo poskusil kjerkoli drugod. Državni komite za planiranje – Gosplan – je imel pooblastilo, da snuje petletke, v katerih so bile določene vse podrobnosti za vsako panogo gospodarske dejavnosti /.../. Vsako podjetje in vsak delavec je dobil »normo«, ki jo je moral brez ugovorov izpolniti.

(Vir: Davies, N., 1994: Zgodovina Evrope, str. 901. Modrijan. Ljubljana)

22.1. Kako se je imenoval gospodarski sistem, ki ga je uvedel Stalin?

22.2. Opišite, kako je Stalin izvedel kolektivizacijo.

(2 točki)

23. Stalin je do konca leta 1927 obračunal s svojimi nasprotniki.

Verjetno ne bo nikoli mogoče natančno izračunati števila človeških žrtev ruskih železnih desetletij, saj niti tiste uradne statistike usmrtev in ujetnikov v gulagih, ki obstajajo ali bodo morda nekoč na voljo, ne pokrivajo vseh izgub, /.../.

(Vir: Hobsbawm, E., 2000: Čas skrajnosti, svetovna zgodovina 1914–1991, str. 386. Znanstveno in publicistično središče. Ljubljana)

Pojasnite, kaj so bili gulagi.

(1 točka)

24. Leta 1929 se je začela velika gospodarska kriza, ki je v recesijo pahnila ZDA in posledično tudi druge države.

24.1. Navedite ime ekonomskega programa, s katerim so v ZDA reševali krizo.

24.2. Navedite dva ukrepa, s katerima so zmanjšali brezposelnost in zagotovili socialno varnost prebivalstva.

(2 točki)

Slika 5: Združevanje nemškega ozemlja med letoma 1815 in 1871

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 72. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Slika 6: Srednja in Vzhodna Evropa po koncu prve svetovne vojne

(Vir: Zgodovinski atlas sveta od prazgodovine do danes, str. 71. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1995)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 7: Italijanska zasedba ozemlja v letih 1930–1940

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 69. Modrijan. Ljubljana, 2010)

Slika 8: Nemčija v letih 1936–1939

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 69. Modrijan. Ljubljana, 2010)